

УДК 327.8]:008:061

Савчук Наталія,
аспірантка
факультету міжнародних відносин,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна
n.palkha@gmail.com

СУЧАСНІ АКТОРИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Сьогодні надзвичайно багато недержавних акторів, неурядових організацій, митців і мистецьких організацій стверджують, що активно практикують культурну дипломатію у світі, незважаючи на те, що їхні професійні та мистецькі стосунки з колегами в інших країнах набагато більше зумовлені бажанням рівноправної співпраці та обміну через кордони, а не свідомо створені для втілення будь-якого аспекту «національних інтересів». Їхня мотивація до роботи на міжнародному глобалізованому рівні обертається навколо взаємного навчання; об'єднання ресурсів; співфінансування; технічної допомоги; спільних роздумів/обговорень, дебатів, досліджень та експериментів; співпраці у творчих процесах, створенні нових художніх творів.

Звертаємо увагу на:

- художників та культурних діячів, включаючи акторів, музикантів, письменників, режисерів та інших творчих особистостей, які виступають як «посланці» культури через свої твори, виступи та проекти. Хорошим прикладом може бути всесвітньо відома Анджеліна Джолі, яка окрім акторської кар'єри, відома також своєю роботою у гуманітарних проектах та міжнародній адвокації. Варто наголосити і на документальному фільмі «20 днів у Маріуполі» Мстислава Чернова, про облогу міста російськими військовими у

лютому-березні 2022 року, який отримав першу в історії української кінематографії премію «Оскар»;

- спортсменів, які також можуть виступати як важливі актори культурної дипломатії, особливо на міжнародних змаганнях та заходах. Для прикладу, Кріштіану Роналду або Ліонель Мессі – відомі футболісти, успіхи яких роблять їх відомими по всьому світу, допомагаючи в популяризації культури їхніх країн. Спостерігаємо багато прикладів українських спортсменів, які елементарно показують свою патріотичну позицію, відмовляючись від спільного фото з російськими («нейтральними») спортсменами під час нагородження. Згадаємо і про рішення Міжнародного олімпійського комітету, який скасував членство Олімпійського комітету Росії та підтримав територіальну цілісність України принципами олімпізму;

- активістів та громадських лідерів – людей, які працюють у галузі прав людини, парламентаризму, громадянського суспільства та соціальної справедливості, також можуть бути важливими фігурами культурної дипломатії. Вони виступають у ролі голосів своїх спільнот/держав на міжнародному рівні та сприяють розумінню й співпраці між культурами. Реальним результатом спільної роботи громадських лідерів та політиків є визнання парламентами 28 держав (Австралії, Бельгії, Болгарії, Великої Британії, Грузії, Еквадору, Естонії, Ісландії, Канади, Колумбії, Латвії, Литви, Люксембургу, Мексики, Молдови, Німеччини, Парагваю, Перу, Польщі, Португалії, Румунії, Словенії, Словаччини, США, Угорщини, Франції, Хорватії та Чехії), а також Парламентською асамблеєю Ради Європи Голодомору 32-33 років – геноцидом українського народу.

Звичайно, мистецьке самоототожнення з практикою культурної дипломатії є частково або навіть значною мірою опортуністичним, оскільки заяви про здійснення культурної дипломатії стали відкритою можливістю для підтримки з офіційних джерел. Але існує певна когнітивна та емоційна прихильність до цього терміну.

Перше питання, яке потрібно вирішити, це те, що ми маємо на увазі, коли говоримо про організації громадянського суспільства у

сфері культурної дипломатії: культурні асоціації, що виникають на низовому рівні для сприяння мистецькій творчості певних груп людей; приватні некомерційні фонди різних типів, які можуть бути активними на культурній арені або як промоутери культурних обмінів або як самі творці/підтримувачі різних форм культури (включаючи, наприклад, живопис, а також цифровий дизайн, кіно чи музику, театр або вуличні вистави). Деякі з них можуть включати міжнародні обміни серед своїх головних цілей, а з іншого боку, така діяльність може виникнути в контексті ситуативної/конкретної можливості. Хоча для одних організацій міжнародні культурні зв'язки чи власне культурна дипломатія можуть бути частиною їхніх головних цілей і сенсом існування, для інших це може бути лише випадковим залученням, побічним ефектом іншої основної діяльності, яка залишається місцевою чи національною.

Межі між новими типами діячів культури, такими як куратори музеїв, можуть бути розмитими, роль яких розширюється та стає все важливішою, але яких не можна класифікувати як належних до громадянського суспільства, а також учасники приватного сектору, такі як відділи корпоративної соціальної відповідальності великих корпорацій, які сприяють і підтримують культурну діяльність як на національному, так і на міжнародному рівнях. Роль фондів, будь то приватних чи корпоративних, також може бути досить неоднозначною залежно від їхньої (не)залежності від урядів або від транснаціональних компаній, чи навіть від великих філантропів із власними (політичними) баченнями.

Міста як нові актори культурної дипломатії також заслуговують особливої уваги дослідження. У містах не тільки живе більше людей, ніж будь-коли раніше, але й міська влада дедалі більше витісняє владу національного у безлічі різних реєстрів. Проте більшість авторів, що пишуть про культурну дипломатію, досі вважають національні держави головними одиницями аналізу.

Зміна моделей культурної поведінки призвела, серед іншого, до нових локалізмів, з одного боку, до проявів «глобального», а з іншого

до «локального». Це гібридні форми сучасності, новітні стилі, що поєднують локальні (для прикладу, європейські) та глобальні елементи й процеси за умови розвитку системи міжнародних відносин. Багато міст створюють власні уявні спільноти та прагнуть стати частиною ширшої глобальної «спільноти» або «мережі» міст, яка не позначена чи обмежена державними та/або національними кордонами.

Такі вчені, як А. Чаглар і Г. Шиллер, застосували термін «перемасштабування» до способів зміни статусу та значення міст як у зв'язку з національними державами, так і в глобальних ієрархіях міської інституційної влади [2]. Ця тенденція з боку «культурних» мігрантів стає важливим фактором у процесі масштабування, «сприяючи переоцінці глобального іміджу міста» та перетворюючи мігрантів на «торговий актив», а також створюючи численні «транснаціональні зв'язки, які можуть пов'язувати міста з потоками капіталу, товарів, ідей... і культурних уявлень» [2].

Звертаючись до такого переміщення в перспективі управління містом, міська мережа EUROCITIES, яка використовує улюблений евфемізм Європейської Комісії «зовнішні культурні зв'язки» замість терміну «культурна дипломатія», провела дослідження у 2017 році під назвою «Зовнішні культурні зв'язки міст: тенденції та дії» [1]. Дослідження підкреслило роль тринадцяти європейських міст у розвитку та підтримці культурних відносин з іншими містами світу. Стверджується, що ці міста є лабораторіями для нових способів роботи, оскільки їх розмір і статус робить їх важливими акторами на глобальній арені, тоді як їхня близькість до громадян дозволяє їхній політиці та діям бути чутливими та інноваційними, дозволяючи їм діяти як «перші користувачі» нових шляхів взаємодії.

Як пан'європейський орган, EUROCITIES також висуває заяву, що ці міста передають європейські цінності за межі Європейського Союзу через моделі «місто до міста» та «громадянин до громадянина» [4]. Результати дослідження показують, що від імені європейських міст (іншими словами посередників та фасилітаторів)

для посилення контактів між місцевими культурними установами та їхніми колегами в міжнародних містах-партнерах, відпрацьовано підхід багатьох зацікавлених сторін, запропонований у Стратегії міжнародних культурних відносин ЄС [3]. Міста об'єднують зацікавлені сторони, продовжують дослідження, максимізуючи свій потенціал через співпрацю; забезпечення взаємодоповнюваності майже так само, як це запропоновано у висновках Європейської ради щодо стратегії ЄС. У дослідженні також стверджується, що міська влада є основними потенційними партнерами для таких пілотних проєктів і майбутніх дій ЄС у сфері міжнародних культурних відносин.

Отже, сучасна культурна дипломатія включає участь різних акторів міжнародних відносин: артистів, культурних та громадських діячів, політиків, спортсменів, волонтерів, представників освітніх, наукових та бізнес установ, кураторів музеїв, філантропів, а також на передній план виходять міста як новітні учасники, що створюють, об'єднують власні культурні спільноти й мережі.

Список використаних джерел:

1. Культурна політика Європейського Союзу. Хрестоматія : навч. посіб. / Упорядники: Кеда М. К., Соломенна Т. В. Чернігів : Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2022. 468 с.
2. Caglar A., Schiller N. G. A Multiscalar Perspective on Cities and Migration
URL: https://www.researchgate.net/publication/308164892_A_Multiscalar_Perspective_on_Cities_and_Migration.
3. Culture and Creativity. Strategy of international cultural relations of the EU
URL: <https://culture.ec.europa.eu/policies/international-cultural-relations>.
4. EUROCITIES, 2017 URL: <https://eurocities.eu/latest/eurocities-report-maps-the-situation-of-roma-in-cities-in-europe/>.